EXISTENȚA DEFECTĂ

ION MILITARU*

Nobilă e doar negarea existenţei

(Tratat de descompunere)

S-ar putea crede că, în ceea ce îl priveşte pe Emil Cioran, înţelegerea sa de ansamblu şi includerea în istoria gândirii este doar o problemă de timp, firească şi generală. Ar fi doar o chestiune de timp, ceva ani şi, poate, decenii, până când gândirea sa, greu subsumabilă la prima vedere, va ocupa locul adecvat alături de alte nume ilustre în istoria filosofiei moderne a secolului XX. Nu pare să fie aşa. Anii trec, deceniile la fel, iar ceea ce este de aşteptat întârzie să se producă. Nu avem la îndemână secole pentru a mai plasa o dată speranţa pentru ceea ce a întârziat să se producă **la timpul său**.

În sprijinul unei astfel de aşteptări prelungite, cuvintele Eclesiastului își au toată relevanța: *Toate îşi au vremea lor şi orice lucru îşi are ceasul lui. Naşterea îşi are vremea sa*, *săditul îşi are vremea lui şi culesul şi-o are pe a sa.*[1]

Prin urmare, și Cioran își poate avea vremea și ceasul său. Dar care să fie acelea? Pentru că, dacă nu posedăm instrumentele tehnice necesare citirii şi identificării unui asemenea timp, ne-am putea mulţumi cu înregistrarea efectivă: gândirea care îşi face loc în istorie.

În care dintre cele două ipostaze se află gândirea lui Cioran? În cea care îşi tergiversează, aşteptând, intrarea în istorie sau în cea care, fără nici un preambul, a păşit ocupându-şi, deja, locul? Evident, în nici una dintre cele două. Schema pusă în joc este neîncăpătoare. Urgenţa unei a treia căi se întrevede necesară.

Să difere într-atât produsele gândirii cioraniene de toate cele expuse pe piaţa gândirii încât urgenţa unei invenţii care să explice ineditul să devină evidentă? Să fie nevoie de un al treilea timp, corelat unei a treia proceduri? Un timp distinct, superior tuturor celorlalte prin eficiența ariei de cuprindere, mai vastă decât anterioarele?

---

* Cercetător ştiinţific I, dr, Institutul de Cercetări Socio-Umane „C.S. Nicolăescu-Plopşor”, Craiova, al Academiei Române; e-mail: militaruion@yahoo.com

[1] *Biblia sau Sfînta Scriptură*, – *Eclesiastul*, 3/ 1, 2. Editura Institutului Biblic şi de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, 1982.

Cum ştim să citim semnele unui astfel de timp alăturându-ne lui pentru a-i grăbi actele şi economisi energiile? Mai mult: este în stare filosofia să-şi descopere propriu său timp? Un timp divizat în două: 1) al producerii sale şi, 2) al înscrierii în **eternitatea istoriei.**

Dacă un astfel de timp ar fi fost la disponibilitatea hermeneuticii filosofice, mult din timpul alocat unei astfel de discuţii ar fi fost recuperat. Nu dispunem de nimic în privinţa unui astfel de timp. Când va intra Emil Cioran în istoria gândirii, nu ştim.

O lecţie pentru istoria filosofiei; cum poate beneficia de ea Cioran

Aristofan îl batjocoreşte pe Socrate în *Norii*, lăsând de înţeles că nu era nicio diferenţă între acesta şi contemporanii săi. Că nu le era mai bun, din contră, că le putea fi mai rău. Nu numai că era egalul sofiştilor care îşi trăiau, pe atunci, ceasul de pe urmă, lipsit de glorie şi încărcat de reprobabil, că era cel mai rău dintre ei: copii care îşi bat părinţii, sporovăieli inutile, episteme caraghioase, tot soiul de stupizenii erau rodul învăţăturii acestuia pentru polisul Atenei de la acea dată. Socrate îşi învaţă discipolii că există *două metode de argumentare: e una tare*, *alta slabă*, *dar că*, *din două*, *acea slabă e cea mai tare*,[2] una din ele extrem de nimerită în rezolvarea unei dileme de felul: *de câte ori lungimea labei e-n stare-un purice să sară.*[3]

Dacă era de reţinut ceva în privinţa lui Socrate era minusul acestuia, nu plusul care să-l aureoleze consemnându-i gloria. **Aristofan îl aduce pe Socrate în subsolul propriei personalităţi.**

Contemporanii lui Socrate nu s-au îngrămădit nici ei să pluseze în contul acestuia. Pe scurt, la data propriei vieţi, Socrate era, cel mai probabil, egal, dacă nu mai puţin, în raport cu ceilalţi filosofi greci. Nici vorbă de vreo ipostază superioară cum, în chip partizan, încearcă să inducă Platon, singurul responsabil de biografia hagiografică a acestuia la acea dată. Avantajele faptului de a fi beneficiat de prezenţa unor elevi de geniu (Platon), capabili să-l promoveze în posteritate, asigurându-i gloria, nu erau în asentimentul tuturor atenienilor. Aristofan nu era singur în polisul Atenei care să-i poarte pică în chip declarat.

Prin urmare, viaţa lui Socrate nu a fost suficientă pentru a-i asigura gloria aşa cum transpare aceasta din feluritele istorii. Există, aşadar, un Socrate redus la dimensiunile şi întinderea vieţii sale, mai degrabă subevaluat, şi un Socrate livrat de posteritatea filosofică şi hiperbolizat de exerciţiul istoriei.

Dacă am fi dispus de o citire a timpului în condiţia rechiziţionării sale de către instrumentarul filosofiei, am fi ştiut când încetează Socrate – ideea sau conceptul de Socrate! – să aparţină propriei sale vieţi, şi când începe să aparţină timpului istoriei, eternităţii acesteia.

---

[2] Aristofan, *Teatru*, Bucureşti, Editura de Stat pentru Literatură şi Artă, 1956, p. 331.
[3] *Ibidem*, p. 333.

Când a încetat Socrate să piardă determinaţiile vieţii: fiul unei moaşe, Phainarethe, de la care a moştenit maieutica, spune el, transfigurând în metafizică ceea ce era o îndeletnicire medicală, arta moşitului, al unui tată, Sofroniscos, sculptor, soţ al unei femei certăreţe Xanthipa, din a cărei cauză, spun gurile spurcate, pleca de acasă şi, neavând ce face, filosofa, astfel încât filosofia ar trebui să se resimtă îndatorată aplecării acesteia către harţă, şi când figura sa se încarcă de celelalte determinaţii, ale eternităţii istorice? Un lucru este cert: nu atâta timp cât se plimba pe străzile Atenei, pierdut în conversaţii pestriţe, riscându-şi liniştea căminului şi, până la urmă, chiar viaţa, cum s-a văzut.

Putem risca un astfel de răspuns în cazul lui Socrate apoi, prin extensie, în cazul întregii gândiri. Mutaţia s-a produs atunci când viaţa sa a fost pusă în discuţie de către Areopagul Atenei pe motive de integritate şi securitate a coeziunii sociale, politice şi religioase iar filosofia sa respinsă în numele pericolelor aferente. În urma procesului intentat de către cetatea Atenei, Socrate este condamnat la moarte, iar filosofia sa este dezavuată. Refuză să evadeze, aşa cum îl sfătuiesc prietenii, oferindu-i sprijinul, soarbe cupa de otravă şi moare.

Imediat după moarte este plâns de prieteni şi discipoli, iar Platon începe lucrul la posteritatea sa. Îl transformă în purtător de cuvânt al propriei gândiri şi face din el simbolul filosofiei.

O întrebare care nu s-a pus în privinţa acestui circuit al gloriei: fără moartea abruptă a lui Socrate şi dezavuarea filosofiei, Platon ar fi procedat la fel? Cât a contat în ochii acestuia moartea lui Socrate şi refuzul gândirii sale? Să fi fost ceva strict contingent sau necesar? Un lucru este clar, negaţia vieţii şi gândirii a fost, pentru cazul de faţă, factorul originar care a declanşat posteritatea. Prin extensie, **negaţia vieţii şi gândirii este condiţia necesară a eternităţii istorice.** Atâta timp cât o astfel de negaţie nu se produce, nu avem temeiuri de a crede că o gândire se poate infiltra lin în *galeria eroilor gândirii*[4].

În urma contestaţiei radicale, gândirea îşi desăvârşeşte conturul iar personalitatea-debitor recunoscută.

Cioran ante portas (modelul logic al problemei)

Socotim că întârzierea omologării istorice a lui Emil Cioran este cauzată de absenţa evenimentului produs în viaţa lui Socrate. Evident, filosofii nu trebuie ucişi pentru ca, astfel, eternitatea istorică să-i înregistreze în rândul membrilor săi. Nu este nevoie de crimă pentru a intra în istorie. Totuşi, este nevoie de aşa ceva în planul gândirii. *Mutatis mutandis*, crima din planul vieţii devine negaţie în cazul

[4] *Ceea ce ne înfăţişează istoria filosofiei este şirul spiritelor nobile*, *galeria eroilor raţiunii ce gândeşte*, *care*, *datorită forţei acestei raţiuni*, *au pătruns în esenţa lucrurilor*, *a naturii şi a spiritului*, *în esenţa lui Dumnezeu*, *câştigând pentru noi prin munca lor*, *tezaurul cel mai de preţ*, *comoara cunoaşterii raţionale*, (Georg Wilhelm Friedrich Hegel, *Prelegeri de istorie a filosofiei*, vol. I, Bucureşti, Editura Academiei, 1963, p. 7).

gândirii. Fără o astfel de negaţie, nicio gândire nu poate fi socotită încheiată pentru eternitatea istorică. Cu alte cuvinte, atâta vreme cât gândirea nu este supusă criticii radicale, istoria nu o poate asimila. Rolul unei astfel de critici este de a transmite produse finite nu materii prime. Orice produs brut este ejectat de istorie.

În termeni de dialectică hegeliană un astfel de proces poate fi reprezentat mai simplu ca **teză –antiteză – sinteză**. Iată cum funcţionează aceştia:

a) Teza este reprezentată de opera brută, efectivă, aşa cum a fost închipuită sau scrisă.

b) Antiteza este dată de receptarea critică, de primirea ce i se face, în bine sau rău, de valoarea care i se admite sau refuză.

c) Sinteza este dată de ce rămâne în urma criticii, purificarea adusă de îndepărtarea indezirabilului, falsului sau efemerului.

Aşa au stat lucrurile cu fiecare gândire în parte, cu fiecare artă, religie sau ştiinţă. Platon, de exemplu, ajunge el însuşi abia în urma contestării şi criticii la care este supus de către Aristotel şi şcoala acestuia; Aristotel de către sceptici şi epicureici; la scara epocilor, gândirea greco-romană va fi alta odată filtrată de către creştinism şi modernitate; Isus, de-a lungul biografiei sale, adună mulţimile şi le transmite mesajul lui Dumnezeu: el este Calea, Adevărul şi Viaţa (**teza**), în urma morţii şi a refuzului Sinedriului de a vedea în el pe cel ce era (anti-teza)[5], urmând ca apostolii să reprezintă **sinteza** dintre el şi lume odată ce primele s-au consumat ş.a.m.d.

*

O astfel de schemă explică, cred, întârzierea lui Cioran în faţa istoriei. Gândirea lui este definitiv închisă. El nu mai poate adăuga un rând acesteia. Aşadar **teza** a fost definitiv pusă pe masă, expusă, gata de ofrandă. În ilustrarea de mai sus, era de aşteptat **anti-teza,** critica, contestarea, negarea – partea de ecuaţie care a întârziat să apară. Ani, decenii…, nicio critică a lui Cioran nu s-a produs. De ce a întârziat un astfel de exerciţiu? Cum se explică absenţa anti-tezei la Cioran, critica gândirii sale, negarea ei? Să fie în cauză adevărul rostit? Caracterul de nedislocat al acestuia? A rostit Cioran un astfel de adevăr definitiv şi limpede încât orice obiecţie cu privire la el să fie cu neputinţă?

Acum câţiva ani un astfel de lucru a părut, în sfârşit, să fie posibil. În revista *România literară* a apărut un atac fără precedent la adresa lui Emil Cioran. Atacul avea conţinut, referinţe precise şi argumente de ordinul evidenţei.[6] Era vizată o

[5] În conţinutul **anti-tezei** de aici intră şi refuzul mulţimii de a-l prefera pe Isus celor doi hoţi.

[6] Sorin Lavric în *România literară* nr 10–11/2018, *Amoniac în trei epitete*,cronică la *Despre Franța*, *Razne* și *Îndreptar pătimaș: Pe vremuri*, *procedeul prin care un ins căzut în leșin era readus în simțiri avea simplitatea de ghioagă a unei loviri rapide: i se vântura pe sub nas un tampon îmbibat în amoniac. Reacția era fulminantă*, *letargicul trezindu-se ca sub mușcătura unui curent electric. Cam aceasta e impresia pe care ți-o lasă textele tânătului Cioran: amoniac turnat cu nemiluita în tiparul unei sintaxe lapidare./ .../*

carte (*Îndreptar pătimaş*), valabilitatea părea, prin urmare restrânsă. Nu era însă aşa. Scrierile lui Cioran sunt omogene, au conţinuturi relativ similare iar critica uneia devine automat critica tuturor. In fine, dezirabilul care întârziase decenii la rând spărsese gheaţa iar antiteza căpătase conţinut. Sinteza urma să vină oarecum de la sine. Asupra ei nu mai era de umblat. Sinteza, este de aşteptat să dea gândirii chipul ei de pe urmă, ceea ce memoria culturii reţine după ce **teza** şi **anti-teza** au fost rostite. Este partea de natură (necesar) care urmează după ce partea de contingent (subiectivitate) dispare. Este vorba de istorie ca istorie a gândirii.

Ceea ce era de aşteptat, sinteza, nu s-a produs. Să fie atunci în joc invalidarea ecuaţiei sau cauzalităţi străine, altele decât cele numite, să fie luate în calcul?[7]

Digresiune despre teză, anti-teză, sinteză; cui aparţin

În **teză,** luată în sensul de aici, se rosteşte subiectivitatea originară, eul primitiv, emiţător de gândire în sens fichtean. El se rosteşte în privinţa lumii aşa cum o face natura organică. În acest sens nici nu poate fi vorba de subiectivitate şi subiect. Niciunul dintre lucrurile lumii nu este subiectivitate şi subiect sau, dacă este, în aceeaşi manieră de a fi este şi subiectul tezei. Este subiectivitatea naturală, neantrenată de voinţă spre scopuri aleatorii. Teza se afirmă în afara oricărei voinţe, cu excepţia celei de a fi şi care, la nivel de natură, nu este voinţă efectivă (planta nu vrea să fie plantă).

Anti-teza este orientată strict împotriva tezei. Motivele sunt însă de natura voinţei. Nu este nimic de ordinul fatalităţii ca Aristofan să-l ridiculizeze pe Socrate stimulând critica la adresa acestuia. Nu era scris în stele ca Areopagul Atenei să-l condamne la moarte pe Socrate. Putea trece cu vedere delaţiunea lui Melethos, Anythos şi Lycon aşa cum o făcuse cu mulţi înainte. Istoria putea lua altă întorsătură dacă liberul arbitru al epocii proceda altfel. A preferat să o facă aşa cum a făcut-o, în afara oricărei constrângeri, a oricărei determinări şi în perfectă libertate. Istoria este încărcată de multiplicitate, riscuri şi erori, minciuni şi fals.[8] Anti-teza este motivată de orientarea voinţei împotriva tezei.

Tonul sediţios – cu un mimin efort, oricine poate imita retorica otrăvită din Razne, reţeta fiind străvezie: alegi o listă de cuvinte sugerând decreptitudine (ruină, prăbuşire, neant, năpastă, expirare, ratare, descompunere) le adaugi un pomelnic de substantive...

Mintea favilică – A fi favilic înseamnă a da în clocot sub încordarea unei patimi dogoritoare.

Gura contumelică – Cioran nu poate scrie decât exagerând potenţarea accentelor peiorative fiindu-i o însuşire înnăscută, ce-i ţine de temperamentul ieşit din balamale.

[7] Acelaşi lucru este valabil în privinţa tuturor filosofilor români, în special a lui Lucian Blaga şi Constantin Noica. Nici unul dintre aceştia nu a parcurs stadiile acestui tip de dialectică a receptării, astfel încât să fie încheiată condiţia preliminară a înţelegerii.

[8] Nimic nu este mai semnificativ pentru felul în care se construieşte anti-teza aşa cum o arată prezenţa sintagmei *atacuri nedrepte.* Există, în istorie, normativitate: *drept*, dar şi abateri de la ea: *nedrept.* Raporturile dintre acestea nu sunt reglate prin nimic de ordinul naturii. Ambele pot deveni reale, iar resorturile care fac ca una sau alta să se actualizeze reprezintă marele mister al istoriei.

Sinteza

În ea s-a depăşit stadiul de natură – non-voinţă – (**teză**) şi cel de istorie – voinţă – (**anti-teză**). Ea reprezintă cursul lumii aşa cum s-a constituit din moştenirile epuizate ale trecutului, victoriile şi înfrângerile acestuia, selecţiile şi debarasările sale. Nicio dejecţie nu se reţine la acest nivel.

Nici-o bătălie nu mai poate fi dată, nu se mai poate activa nici-o judecată, nici-o instanţă nu mai poate interveni în favoarea sau defavoarea creşterii, a sporirii obiectului propriu-zis. Nu mai sunt posibile partizanate de o asemenea factură. Nu poţi fi împotriva sau contra lui Iuliu Cezar, aşa cum nu poţi fi de partea sau contra lui Alexandru. Aceştia există aşa cum există orice entitate omologată ontologic. Poţi nutri simpatie, dorinţă de natură empatică dar acestea nu au de-a face cu ontologia. Poţi face descoperiri care să crească ori diminueze pe *dinafară* adevărul. Dar adevărul epistemic nu înseamnă aici adevărul ca atare. Adevărul istoric este sumă de cunoştinţe care nu invalidează adevărul ontologic cu nimic.

În faţa faptelor, poziţionarea lui Cioran pe harta gândirii, dificila sa situare, este evident: această schemă de înţelegere a eşuat.

A doua lecţie a filosofiei: cum îl implică pe Emil Cioran

În faţa fabulei lui Aristofan, suntem obişnuiţi să ne situăm imediat de partea lui Socrate. Ne displace satira mai ales când, nedreaptă, priveşte astfel de personaje. Ezităm să descoperim, în spatele comicului inventat de către Aristofan, bruma de adevăr care, probabil a existat. Habitudinile pe care istoria ni le-a indus în privinţa lui Socrate face dificilă trecerea de la fantezia răutăcioasă a comediantului la adevăr. Filosofii înşişi nu au reuşit să treacă dincolo de prestigiul şi aura cu care istoria a glorificat figura lui Socrate. L-au crezut pe Platon, pe nimeni altcineva. Nu au pus în discuţie dacă nu cumva Platon, când livrează o astfel de glorie, este întru-totul credibil şi nici dacă, fie şi o fărâmă, Aristofan are dreptate.

Să fie complet fals tot ce comunică Aristofan? Să nu existe nimic plauzibil în incriminarea lui Socrate?

*

Un lucru este evident: atât profesioniştii gândirii cât şi amatorii ei nu se simt bine în preajma acestor texte, sunt stingheriţi într-un fel anume, deranjaţi. Dar cum şi prin ce? Este ceva care, atât de inedit, să provoace disconfortul unei arte, cea a istoriei, atât de hârşită în tot felul de excentricităţi derulate la scară amplă? Există în gândirea lui Cioran ceva atât de nou care să provoace un colaps al istoriografiei, dovedită incapabilă şi dezarmată? Varianta pozitivă a răspunsului: ineditul face gândirea lui Cioran să fie respinsă la intrarea în cetate. Care este acesta?

Via negationis

De la începutul şi până la sfârşitul ei, gândirea lui Cioran este un şir neîntrerupt al contestării şi negării. Linearitatea gândirii face ca un astfel de dosar să fie lesne de întocmit.

La început, să spunem, în faza românească, se mai păstrează o doză de voinţă pozitivă, în spatele negaţiilor există o intenţie clară de înlocuire cu altceva. *Schimbarea la faţă a României*, *Îndreptar pătimaş* fac străveziu un astfel de program. Acum se mai poate repara ceva, Creaţia mai poate fi salvată, mântuirea nu este definitiv înfundată.

Odată cu stabilirea în Franţa, când nimic de acest fel nu se mai păstrează, revelaţia este completă: **nimic nu mai poate fi salvat pentru că totul este putred, iar existenţa – ceva defect.** Cioran se radicalizează în contestarea existenţei aderând cu patimă la un astfel de program. Propria voinţă este resetată.

Dacă, într-un prim moment, avem de-a face cu **un fond stricat al lumii**, cu descoperirea relei întocmiri a acesteia, fără nici-o participare a voinţei, pe parcurs, acestei descoperiri i se adaugă **situarea patetică de partea deficitului ontologic al lumii şi dorinţa de precipitare în direcţia extincţiei ontologice.**

Întorsătura platoniciană; mitul peşterii

Cioran se arată uimit de primirea de care a avut parte cea dintâi carte a sa în limba franceză. În urma ei a fost socotit *nihilist* şi pus alături, pe linie stilistică, de marii moralişti francezi. *Nihilist?* se întreabă el. *Fireşte*, *dacă aş fi abordat o problemă „socială…*”[9] Or, nici vorbă de problemă socială, negativismul său nu este reductibil la nimic de acest fel. El trece prin toate, social, istoric, religios urcând până la rădăcina celor ce sunt: demiurgul sau, pe placul filosofilor, categoria favorită lor: *a fi.* Finalmente, **îl respinge pe acesta în numele stricăciunii intrinseci.**

Este momentul să întrebăm: nu cumva sub masca tuturor celor dezvăluite şi neplăcute, în esenţa lor, Cioran nu face altceva decât să ne furnizeze adevărul? Cum te poţi supăra pe adevăr, fie şi livrat în serie, neîntrerupt, într-o continuă şi prelungită furnizare a lui? Este cel ce oferă adevărul în ipostaza celui detestat? Îl putem urî pe Cioran în contul adevărului? Aici este punctul nodal al tuturor neînţelegerilor lui Cioran, punctul de cotitură în măsură să explice ezitarea lumii academice şi acelei ne-academice de a şi-l apropria. Există o cruzime a adevărului care ne reţine să-l adoptăm. Dar nu este orice adevăr într-o astfel de situaţie? Nu este deja un bun câştigat la nivelul mentalităţii celei mai de jos că adevărul supără? Şi, mai ales, există grade ale supărării care să explice primirea graduală a acestuia sau refuzul complet?

Există adevăruri pe care le refuzăm. Refuzăm să ni se spună că vom muri mâine sau altele de acest fel. Indiferent însă de poziţia adoptată faţă de primirea sau

[9] Cioran, *Caiete I*, Bucureşti, Editura Humanitas, 1999, p. 321.

refuzul adevărului, este cert că acesta se află prezent, este în faţa noastră solicitându-ne primirea virtuală.

Nu este Cioran un astfel de expeditor al adevărului către noi, destinatari ai săi? Este ceva ce-l face să fie altfel?

Tipuri de expediţie

Există două tipuri obişnuite de expeditori: 1) al căror colet/ mesaj îl primim cu interes, curiozitate şi/ sau indiferenţă. Unui astfel de expeditor îi adresăm mulţumirile şi recunoştinţa noastră şi 2) expeditori al căror colet/ mesaj îl primim cu oroare, căruia nu-i transmitem mulţumire şi nici recunoştinţă.

Alături de aceste tipuri omologate şi legale de expeditori se furişează un al treilea, expeditor travestit, intrus ilicit al unui colet fraudulos. Uzurpând titulatura expeditorului, în locul coletului se aşează **încărcătura pornografică a sinelui.** Cioran aparţine expeditorului de al treilea tip. El nu livrează un adevăr ca atare, liber de circumstanţe şi infiltraţii, ci unul învăluit de propria voinţă şi subiectivitate.

Cioran îşi expediază sinele său gol. Este ceea ce poate, în nici un caz, nu dorim să primim. Odată livrat coletul, nu dorim să primim şi curierul. Odată cu adevărul livrat de Cioran suntem nevoiți să-l primim și pe acesta.

Or, prima condiţie pentru emiţător este să păstreze distanţa, să-şi îndepărteze sinele, evitând amestecul între cele două. Includerea sinelui are darul de a tulbura, de a murdări şi transforma lucrurile în ceea ce acestea nu sunt şi nu se vor. **Mesagerul este neutru.**

Mitul peşterii

Ilustrează perfect tipologia mesagerului neutru. Pentru a-şi face cunoscută în mod intuitiv teoria cunoaşterii, Platon inventează următoarea poveste. Să ne imaginăm, spune el, o peşteră imensă, separată la jumătate de un paravan. De o parte a paravanului arde un foc care aruncă de cealaltă parte, locuită de oameni, tot felul de umbre. Locuitorii peşterii vor lua aceste umbre drept realitate autentică. Atunci când cineva, un binevoitor, i-ar aduce la suprafaţă pe locatarii peşterii, arătându-le lumea aşa cum este ea la lumina soarelui, aceştia, orbiţi de lumina puternică, ar resimţi-o ca o durere. S-ar întoarce asupra binevoitorului cu dorinţa puternică de a-l ucide.

Aşa se petrec lucrurile, spune Platon, cu oricine va încerca să-i ridice pe oameni din habitudinile de cunoaştere: va înfrunta ura şi riscul de a fi ucis. Alte consideraţii nu sunt făcute aici. Platon nu intenţionează să-şi conducă fabula într-o altfel de încheiere. Pe el nu-l interesează, de exemplu, destinul celui care, mânat de bune intenţii, vrea să aducă la lumină specia umană şi nici dacă, eventual, sub masca furnizării adevărului, mesagerul urmăreşte scopuri opuse. Tot ce vrea el este să separe între falsa cunoaştere şi reala cunoaştere.

Pe noi ne interesează fizionomia celui ce livrează o astfel de epistemă. Cine este el? Ce calificare şi ce credit are în comunitatea pe care vrea s-o mântuie epistemic? Apare intempestiv sau şi-a consumat lungi perioade din viaţă alături de cei pe care vrea să-i mântuie? Dacă a fost locatar al peşterii, înseamnă că este posesorul unei experienţe contradictorii: cum a putut părăsi experienţa originară şi cum a obţinut alta? Este, în momentul întoarcerii, motivat de cele mai bune intenţii? Nu cumva livrează un truc, atunci când arată spre soare? De ce l-am crede? Şi câtă calificare a câştigat în experienţa aşa-zisului adevăr?

Un propagandist al adevărului

Emil Cioran nu este asemenea ghidului platonician. Deşi vorbeşte mereu despre peşteră şi locatari ai acesteia, nu are nici-o intenţie de a-i elibera printr-o procesiune condusă de sine, din peşteră spre lumina zilei. El informează dezinteresându-se complet de utilizarea informaţiilor furnizate. Singura consecinţă este dispreţul aruncat acestora. Dispreţul şi dorinţa de a termina cu toate, de a grăbi lucrurile către extincţia finală, închiderea fiinţei prin neputinţa de a se susţine cauzată de defectul ei organic.

Cioran nu dezvăluie adevărul, îl promovează, îi este propagandist.

Până la un punct, împărtăşeşte aşa ceva cu nihilistul. Numai că, în timp ce nihilistul practică arta negaţiei pe segmente existenţiale riguros definite, prioritară fiind istoria, fără a purta negaţia pe orizontala şi verticala existenţei, Cioran o practică cu voluptate. *Cum să nu presupui că existenţa a fost viciată de la rădăcină*, *existenţa şi însăşi elementele?*[10] **Orizontala existenţei:** toate cele existente sunt deficitare ontologic, limitate, pieritoare, praful şi pulberea fiind încheierea lor; **verticala existenţei: Creatorul, demiurgul, *a fi*, suferă de neputinţă originară; hotărându-se la creaţie îşi legitimează defectul.** Nihilistul este un promotor, nu un dezvăluitor. El nu promovează un adevăr, practică o negaţie.

*

Încercare de fizionomie a *răului în persoană*

Când se vorbeşte indistinct despre rău este avută în vedere natura metafizică a acestuia. Într-o astfel de natură nu este vizat nici-un rău particular, nimic de felul răului concret care, numai el, ne poate afecta. Răul, în esenţa sa, adică răul ca atare, ce rămâne dincolo de toate ilustrările acestuia, este răul ontologic, răul care

[10] Cioran, *Demiurgul cel rău*, Bucureşti, Editura Humanitas, 2007, p. 7.

contestă fiinţa. Platon, într-unul dintre dialogurile sale vorbea despre existenţa în sine a acestuia, alături sau departe de bine. Dacă există un rău în sine şi un bine în sine. Răul, în esenţa sa ontologică, ca şi binele, nu pot fi concepute iar logica care încearcă să le contureze chipul coerent nu satisface. Ea este înfrântă de cel mai elementar nivel al limbii. **Răul în persoană** are ceva din această neputinţă a gândirii, adică răul coborât din natura sa ontologică, la nivel de persoană – ceva, evident, imposibil dar reuşit sub aspectul intenţiei de semnificare.

Refuzul şi întârzierea istoriei gândirii de a şi-l integra pe Emil Cioran are ceva din natura fricii ontologice primare. Frica ontologică este, la limită, frica de nedefinit (parţial echivalat nimicului), indiferent cum este personificat acesta, sub travesti mitologic, Hades şi reprezentanţi ai săi, sinistru schelet cu coasă, fie, în variantă logică, neant efectiv şi non-reprezentabil.

Istoria gândirii a perceput difuz în gândirea lui Cioran o agresiune la adresa fundamentelor originare ale ontologiei. Gândirea greacă a strălucit ca ontologie, adică promovare a fiinţei. Transmisă mai departe şi devenită, ca sursă originară, filosofia europeană a continuat să fie ceea ce a fost la greci, ontologie. Or, gândirea lui Cioran îşi are cel dintâi obiectiv în demolarea existenţei, agresiune ontologică subiectivă.

Nimeni, lector simplu, nu poate parcurge cu satisfacţie o filosofie care-i contestă cerinţa de a fi. Nimeni, dintre cei care identifică filosofia cu ontologia, nu poate primi cu satisfacţie demolarea obiectului întreprinderii sale.

Ariei acesteia îi aparţine în termeni de subiectivitate, duşmanul ontologic.

Imposibila descriere a duşmanului

Pentru cine citeşte vechile cronici româneşti ale lui Ion Neculce, Miron Costin şi Grigore Ureche, cu accentul pus pe istoria recentă, veche şi ea de câteva sute de ani, observă cu uşurinţă cât de vag şi aproximativ este portretul pe care aceştia reuşesc să-l facă duşmanului. De două sute şi ceva de ani, ţările române căzuseră sub stăpânire otomană, iar stăpânul era duşmanul, adică turcii. În ciuda celor două sute şi ceva de ani, românii, prin elita lor culturală, în cazul de faţă, cronicarii, nu reuşiseră să dea o imagine prea clară duşmanului. Mult mai târziu, prin Dimitrie Cantemir, un personaj singuratic care nu va schimba percepţia obişnuită, românii vor avea acces la un alt tip de portret al duşmanului. Dimitrie Cantemir va scrie o istorie a imperiului otoman reuşind o performanţă unică pentru acea vreme în Europa, cea mai bună istorie a subiectului la acea dată, după cum s-a spus.

O astfel de descriere nu era însă şi a poporului. Felul în care mentalitatea generală era îndatorată mai degrabă legendelor şi folclorului răzbate până şi în descrierile cronicarilor. Istorici cu o formaţie mai degrabă precară, ce pot ei să spună despre turci poartă întreaga marcă a caracterelor vagi şi aproximative. Prea puţine lucruri concrete, de la sursă, oferite de experienţă şi cercetare se găsesc în

cărţile lor. Ei aduc mai degrabă cu Herodot decât cu istoria în sens modern. Pe de altă parte, este adevărat, la acea dată, însăşi istoriografia europeană nu-şi câştigase încă modernitatea.[11] Descrierile sunt seci și descriptive:*...în anii 6947*, *noiembrie 28*, *întrat-au în țară oaste tătarască*, *de au prădat și au arsu până la Botășani și au ars și târgul Botășanii.*[12] Descrierea cea mai succintă este de felul: *vrăjmașul lor și a toată creștinătatea*, *turcul*,...[13]

Miron Costin și Ion Neculce, deși situați cronologic mai târziu, beneficiari ai unui avans cronologic benefic din punct de vedere epistemic, nu înregistrează un avans al problemei. Același mod succint, fără conținut se alocă descrierii dușmanului. În afara prezenței acestuia și a participării la evenimente, nu afli nimic în plus[14].

*

Heraclit avertizase: nu te poţi scălda de două ori în apele aceluiaşi râu. Inutil, în preajma unei asemenea ape suntem conduşi de Cioran: de nenumărate ori te poţi scălda în apele sale, în apele răului.

O nouă Evanghelie?

Dacă Cioran s-ar fi limitat la simpla misiune de distribuire a adevărului, situaţia sa ar fi fost cu totul alta. Întotdeauna istoria gândirii a ştiut cum să procedeze cu noii evangheliști.

Luând la întâmplare orice propoziţie din Cioran, simţi că miza nu este adevărul, ci un anume fel de adresare. Cioran vizează mereu un destinatar în carne și oase, nu un spirit, o minte așa cum ne-a obișnuit istoria gândirii. *Oricine posedă un trup are dreptul la titlul de damnat.*[15] Următoarea notaţie: *Oricare i-ar fi meritele*, *un om sănătos ne dezamăgește întotdeauna*[16] şi alta: *Orice proiect este o formă camuflată de sclavie*[17]. *Sunt sătul să fiu eu*, *îți repeți*, *atunci când aspiri să fugi de tine însuți...*[18] În adevărurile rostite în cascadă, Cioran ne implică pe noi înșine în calitate de destinatari ai *adevărurilor* sale. Este, poate, ceea ce nu ne dorim.

---

[11] Atunci când armatele otomane, extrem de numeroase fac obiectul descrierii, prezentarea se face în termenii *câtă frunză*, *câtă iarbă*, de exemplu.

[12] Grigore Ureche, *Letopisețul Țării Moldovei de când s-au descălecat țara și de cursul anilor și de viața domnilor carea scrie de la dragoș-vodă până la Aron-vodă (1359–1595)*, Chișinău, Editura Hyperion, 1990, p. 35.

[13] Ibidem, p. 42.

[14] Ceva din felul de prelucrare a dușmanului în cazul cronicarilor se regăsește și la Emil Cioran atunci când descrie dușmanul, în speță ungurul. El este, din acest punct de vedere, moștenitorul lor.

[15] Cioran, *Despre neajunsul de a te fi născut*, București, Editura Humanitas, 2011, p. 65.

[16] Idem, *Căderea în timp*, București, Editura Humanitas, 1994, p.107.

[17] Idem, *Sfârtecare*, București, *Editura Humanitas*, *1995*, p. 165.

[18] Ibidem.

Sunt prea multe lucruri rele, neplăcute în textele lui Cioran pentru ca lectorul lor să-şi accepte calitatea destinatarului. Poate că destinatarul acestor adresări ar prefera să lipsească în această calitate, poate ar prefera să i se vorbească despre lume şi necazurile ei sau dacă da, în condiţii de maximă toleranţă, atunci culorile să difere, tuşa adevărului subiectiv să fie alta. Pe scurt, cititorul nu vrea să fie amestecat în supa pe care i-o serveşte bucătarul.

Iată o descriere complet diferită, fără implicarea forţată a lectorului, situată la infinită distanţă: *Monada*, *despre care vom vorbi aici*, *nu este altceva decât o substanţă simplă*, *care intră în tot ce e compus; simplă*, *adică fără părţi.*[19] Propoziţia este luată din *Monadologia* lui Leibniz. Nimic din textul acestei propoziţii nu ne priveşte. El vizează lumea, iar noi nu ne putem substitui acesteia. Nu avem relaţii de empatie cu lumea. Cel mult suntem empatici cu apropiaţi şi semeni, mai rar cu departele nostru, iar cu lumea în ansamblul ei, nicidecum. Aşadar nu putem fi afectaţi de o astfel de propoziţie, nu o putem aplauda şi nici dezaproba. Acolo este adevărul lumii, iar tot ce putem face este să-i urmărim susţinerea. Fiecare enunţ al gândirii are de străbătut o odisee, o distanţă de la momentul rostirii sale, la cel al staţionării, de la momentul ingenuu al luptei, al înfruntării, la cel domestic, al înapoierii eroului acasă.[20]

Sau alta: *Nu încape nici-o îndoială că orice cunoaştere a noastră începe cu experienţa.*[21] Ce se vizează aici este starea de fapt a lumii, intelectul ei şi exercitarea modului său de a fi, aşadar ontologia lumii. Ce anume din ea ne poate privi la modul în care ne privesc enunţurile lui Cioran? *Critica raţiunii pure*, din care este luat textul de faţă, nu este aceeaşi cu *Tratat de descompunere* şi nici cu *Ispita de a exista.* Filosofic vorbind, cei doi se găsesc la o distanţă care face imposibilă întâlnirea.

Cioran ne vizează ataşamentele cele mai profunde: Dumnezeu, lumea, eul. Le răscoleşte terfelindu-le, iar odată cu aceasta pe noi înşine. Nu ne simţim bine în urma unui astfel de tratament. Suntem lezaţi, surprinşi, iar finalmente, când vraja rostirii şi-a risipit fumul, suntem consternaţi. Citindu-l, ai senzaţia fermă a apartenenţei la latura întunecată a existenţei. **Simţim sabotajul fiinţei în textele lui Cio**ran.

*

Existenţa este ceva defect – o sentinţă în preajma căreia toate cele rostite de Cioran îşi capătă înţelesul. Experienţa imediată, netrucată este proba. Tot ce trăim în imediatul firii, în cotidianul imediat este praf şi pulbere şi tot ce gândim, când nu este probă directă şi conştientă în favoarea marelui adevăr, este truc şi minciună la adresa lui. Luciditatea este mărturia continuă a efemerului absolut. Nu este luciditate care să vorbească despre altceva, care să nu dezvăluie, în contul nostru,

[19] Leibniz, *Opere filosofice I*, (*Monadologia*), Bucureşti, Editura Ştiinţifică, p.509.

[20] Să spunem, de dragul mitologizării, momentul originar al rostirii adevărului – momentul Troia – *vs.* momentul disipării – momentul Ithaca.

[21] Immanuel Kant, *Critica raţiunii pure*, Bucureşti, Editura Ştiinţifică, 1969, p. 41

tarele existenţei, boală, bătrâneţe şi moarte, iar gândirea, când face altceva, nu o face decât cu scopul amăgirii, al minciunii şi iluziei.

Nu trăim altceva, iar când, aparent, păşim în alte lumi, o facem cu gândul ascuns al evadării din această lume întunecată. Construim imagini şi lumi perfecte, visăm, ne cufundăm în credinţă, cunoaştere, adevăr, Dumnezeu, paradis, istorii întregi făcute să învăluie marele, singurul adevăr.

Trăim într-o lume defectă în care **a te naşte**, departe de a fi o favoare, este o mistificare, în care Creatorul, departe de a ne salva prin iubire şi jertfă, este **demiurgul cel rău**, iar gândurile, prin adevăr, cunoaştere îşi trăiesc perpetuu **amurgul**, iar logica îşi oferă **silogismele amărăciunii.** Nicio **carte a amăgirilor** nu mai poate fi scrisă, iar noi să credem în ea, **a fi** să fie mai mult decât o ispită. Am **căzut în timp** spre nefericirea noastră, şi pentru că nu am reuşit să ne salvăm **istoria prin utopie**, ne-am trăit **sfârtecarea**, singura mângâiere: **mărturisirile şi anatemele** noastre.

O Evanghelie a răului; harta meonică

Ce se poate face în astfel de condiţii? *Să nu te naşti*,[22] *Să nu mai vrei să fii om*,[23] *Să spui tuturor lucrurilor un nu fulgurant*...[24] *Să atacăm realul la rădăcină*[25].

Pentru că Cioran se adresează insistent destinatarului imediat, cititorului în constituția sa imediată, netrucată filosofic, acesta, încă de la primele adresări își acceptă condiția. Nu mai este cititorul obișnuit de filosofie, gata să admită marile adevăruri care privesc lumea din afara sa, acceptând dialogul imediat cu acest autor neobișnuit în condițiile avansate de acesta. Încheie, așadar, prin a purta conversația cu acesta ca de la om la om, în afara oricăror condiționări, a oricăror contexte prefabricate. Vom adopta, la rândul nostru, această manieră de a intra în comuniune cu Cioran.

*

Ne displace, aşadar, soluţia lui Cioran. Toatea variantele sale: să nu te naşti, să nu mai vrei să fii om, par complet indezirabile pe piața spiritului nostru dornic de confort existențial. Continuăm să fim cuceriţi de vechea propoziţia a lui Spinoza: orice real, inclusiv cel care suntem, tinde să se conserve în starea care îl consacră. Cioran nu pare să găsească în noi partizani ai nefiinţei – neajunsul de a te fi născut!

Să atacăm realul, spune Cioran. Acestui real îi aparţinem așa încât declarația lui Cioran este una care ne privește. În interiorul ei se află arsenalul agresiunii fără scăpare. Cioran ni se adresează provocându-ne radaical.

---

[22] Cioran, *Despre neajunsul de a te naşte*, Bucureşti, Editura Humanitas, 1995, p. 205.
[23] *Ibidem*, p. 163.
[24] *Ibidem*, p. 24.
[25] *Ibidem*.

Să atacăm realul la rădăcină, spune integral Cioran. Care este, însă, **rădăcina realului**?

Conform învăţăturii filosofilor, veche de două mii de ani, *omul este măsura tuturor lucrurilor* (Protagora). Adică originea, rădăcina lor. Filosofii sunt cei care, în urma unei astfel de declaraţii, se pot simţi lezaţi. Ştiinţa lor, ontologia, se află în faţa unei declaraţii de război. Raţiunea oricărui atac este distrugerea sau capitularea adversarului. În cazul de faţă atacul asupra fiinţei este distrugerea ei, aneantizarea, iar capitularea lui *a fi*, abia de îndrăznim să concedem: este de neînţeles. Cum poate fiinţa să capituleze? Şi, mai ales, ce înţeles poate să aibă o astfel de capitulare? Şi ce rămâne în urmă?

Rădăcina realului nu se epuizează însă strict la nivelul individual al fiecăruia şi nici măcar al filosofului de profesie, care îşi vede ontologia periclitată. Real este însă realul credinţei, al creaţiei, salvării: Dumnezeu Tatăl, Fiul şi Sfântul Duh. Acest real trebuie, la rândul lui atacat la rădăcină, pentru că el, în rând cu celălalt real, al filosofilor şi simplilor muritori, este defect. Cioran nu are nici-o reţinere în a-şi orienta atacul cel mai sângeros împotriva acestui real. Mai mult, îi acordă creditul ontologic cel mai avansat.

*

Tot ce se poate face mai departe este a urmări pe viu, de-a lungul parcursului livresc, succesiunea contestării. Cioran nu procedează în conformitate cu nici-o logică, trăirea personală este singurul ghid, derularea ei arbitrară, capricioasă, dezordonată. Citim fragmente după fragmente, notaţii după notaţii referitoare la marele eşec: Dumnezeu, paradis, cădere, iubire, credinţă, om, istorie, toate într-un amalgam al inevitabilului deznodământ.

Cel dintâi atac; digresiune despre ranchiună

În *Istorie și utopie*, Cioran alocă un întreg capitol ranchiunei. *Cele mai multe nopți albe ni le petrecem hăcuindu-i în gând pe dușmanii noștri: le smulgem ochii și măruntaiele*, *le stoarcem vinele de sânge*, *le călcăm în picioare și le zdrobim mădularele; din milostenie*, *le lăsăm spre folosință scheletul. Făcându-le această din urmă favoare*, *ne liniștim și*, *frânți de oboseală*, *alunecăm în somn. Repaos binemeritat după atâta îndârjire și migală. De altfel*, *trebuie să ne refacem forțele ca să putem reîncepe lucrarea noaptea următoare...*[26] Dosarul acesteia nu este însă întreg fără includerea secvenţei originare, a ranchiunei secretată originar în viaţa de grădină a cuplului primordial. Atunci şi acolo s-a consumat cel dintâi episod al acesteia. Cioran este exponentul ranchiunei originare.

[26] Cioran, *Istorie şi utopie*, Bucureşti, Editura Humanitas, 1992, p. 69.

*

În *Cartea Genezei* nu se spune nimic despre cum Adam şi Eva au primit vestea alungării. Este ca şi cum ceva de ordinul fatalităţii s-ar fi răsturnat peste ei, iar ei, satisfăcuţi în faţa unei astfel de sancţiuni, şi-ar fi făcut la repezeală bagajele, pregătindu-se să coboare. Or, o psihologie minimală trebuie să le fi însoţit descinderea. Nu poate fi vorba de bunăvoinţă, de recunoştinţa generată de faptul că o pedeapsă mai aspră nu le-a fost aplicată. Nu ştim nici dacă s-au rostit cuvinte de despărţire în afara celor profetice adresate Evei: *Voi înmulți mereu necazurile tale, mai ales în vremea sarcinii tale; în dureri vei naște copii; atrasă vei fi către bărbatul tău și el te va stăpâni.*[27] Iar lui Adam: *Pentru că ai ascultat vorba femeii tale și ai mâncat din pomul din care ți-am poruncit: Să nu mănânci, blestemat va fi pământul pentru tine! Cu osteneală să te hrănești din el în toate zilele vieții tale!*[28]

Răul, necunoscut de cei doi, putea fi citit în ameninţarea lui Dumnezeu. Este cunoaşterea de tip a priori a răului, abia apoi, urmând ca ei să ştie, pe viu, pe propria piele din care va izvorî sudoarea, răul şi preţul plătit pentru acesta. Deocamdată suntem la originile sale, la nivel de enunţ, al răului a priori, ca primă înfăţişare şi cunoaştere a sa. Este cunoaşterea teoretică, nu mai puţin sigură, răul din ameninţare, în care ei cred, dar pe care nu îl trăiesc decât teoretic. Răul pe care îl anunţă vorbele nu este mai puţin, nu este suspect de diminuare ontologică, de diminuare a fiinţei sale. Dimpotrivă, pentru că este întâlnirea primară, fiinţa acestuia este copleşitoare.

Sursa răului este emitentul verbal, cel care se adresează acum lui Adam şi Evei, adică Dumnezeu. Pentru ei, indiferent de validitatea şi corectitudinea sancţiunii, Dumnezeu este răufăcătorul, iar împotriva lui îşi exercită cel dintâi depozit de ură. Este ura mocnită, care nu ajunge la vorbe, ura nerostită împotriva lui Dumnezeu. Cei doi părăsesc Edenul cu această ură în suflet, ura neactualizată, ne-verbalizată, dar cu neputinţă de a nu fi. In ciuda lipsei de exprimare, **ura edenică** nu putea lipsi, adică să nu fie. Felul ei de a fi este de tipul fiziologiei naive a modernilor la începuturi: **fierea, văzută ca rezervorul tuturor umorilor nedefinite ale corpului şi sufletului**. Fierea despre care se va exprima fără echivoc Descartes, este fierea care a adăpostit ura tăinuită a lui Adam şi Eva.

De ce nu şi-au făcut ei ura cunoscută? De ce nu i-au aruncat în faţă lui Dumnezeu nemulţumirea şi reproşurile, fărâma de scuze din care să lipsească învinuirea şarpelui sau a Evei? De ce nu au invocat ei înzestrarea originară, cea acordată lor de Dumnezeu însuşi pentru ca la final să-i reproşeze lui Dumnezeu că doar el i-a întocmit aşa cum i-a întocmit de au cedat atât de uşor unei vorbe fluierate de şarpe, aşa încât El singur să fie vinovatul, nimeni altcineva. Poate că dacă ar fi scris un astfel de scenariu, izvorul urii nu ar fi avut ce elibera, ura nu s-ar fi născut niciodată, iar realitatea ei imposibilă.

---

[27] *Biblia*, sau *Sfânta Scriptură*, ed.cit, *Facerea*, 3 / 16.
[28] *Ibidem*, 3 / 17.

Cu astfel de încărcătură negativă a început abandonul. Ea este **moştenirea răsfrântă a paradisului repudiat** pe insinuări perfide. Ce va urma, va avea în ura mocnită de acum, **energia acţiunilor lipsite de iubire, adică istoria.**

Cei doi nu au părăsit Edenul împăcaţi cu judecătorul şi executivul ceresc. Au părăsit Edenul supăraţi. Nici-o reflecţie la faţa locului nu a fost făcută, nici un sentiment de justiţie nu a fost exprimat. Nimic nu sugerează că cei doi au părăsit grădina Edenului cu sentimentul unui act de justiţie corect. Este nerealist şi stupid să credem că au plecat senini, mulţumind judecătorului şi executorului pentru ducerea la bun sfârşit a unei sentinţe corecte şi drepte. Nu ştim nimic despre conştiinţa lor la acea dată, despre sentimentele morale, de justiţie, tot ce putem face este să bănuim. Cele câteva sonde pe care le aruncăm sunt mai degrabă de natura conştiinţei ulterioare, aşa cum s-a dezvoltat aceasta **post-cădere**. De aceea nu putem decât să-l însoţim pe John Milton în descrierea corectă dar aproximativă, lipsită de orice inovaţie, pe care o face episodului. Căinţa este dominantă: *În stare de adâncă umilinţă / ei se rugau*, *căindu-se amar*[29]. Sentimentul este dominant de-a lungul cânturilor finale. *Trăind la fel de grele remuşcări./ Şi-ndată merseră la locul unde-şi / Ţinuse judecata Dumnezeu*, */ căzând cu faţa la pământ nainte-i*, */ Smeriţi greşelile mărturisindu-şi*, */ Cerând iertarea şi-nduraea lui*, */ Scăldând pământul cu amar de lacrimi*, */ Umplând văzduhul de suspine grele / Din inimile pline de căinţă*, */ Semn al durerii lor neprefăcute / Şi-al umilinţei celei mai adânci.*[30]. Cu excepţia sentimentului de furie, orientat exclusiv asupra şarpelui: *Uniţi să fim în duşmănia contra celui / Ce prin poruncă arătat ne-a fost -/ În contra Şarpelui cel crud!*[31] şi a celui de încredere în ajutorul lui Dumnezeu de aici încolo: *Cât despre teama că vom suferi / De frig sau de căldură – nerugată/ Bunăvoinţa lui s-a îngrijit / la adăpost din vreme să ne pună*, */ Căci mâna lui ne-a îmbrăcat pe noi*, */ Nevrednicii*, *pe când ne judeca / Milostivindu-se de starea noastră! / O*, *şi cu cât mai mult*, *de-l vom ruga*, */ Urechea-i nu se va pleca spre milă! / Mai mult ne va-nvăţa prin ce mijloace / Să ne ferim de crudele anotimpuri*, */ De ploaie*, *gheaţă*, *grindină*, *zăpadă!*[32] alte sentimente nu sunt dezvoltate la Milton. Gama acestora este extrem de săracă în dramaturgia lui Milton, iar în altă parte nu avem unde căuta.

Ce avea să se întâmple mai târziu cu acea ură acumulată, reprimată şi trimisă în subconştientul cel mai tainic pe parcursul execuţiei edenice, este povestit cu lux de amănunte, deşi nu la prima vedere, pe tot parcursul Scripturii. Tot ce înseamnă abatere de la norma divină, dereglare, toate păcatele inventariate înainte şi după potop, toate relele numite ale psalmiştilor, toate defecţiunilor poporului ales, vor constitui lunga listă a răspunsurilor pe care posteritatea lui Adam le va lui Dumnezeu, răufăcătorului lor.

---

[29] John Milton, *Paradisul pierdut*, trad. Aurel Covaci, Bucureşti, Editura Minerva, 1972, p. 385.
[30] *Ibidem*, p. 384.
[31] *Ibidem*, p. 376.
[32] *Ibidem*, p. 382.

O secretă dorinţa de răzbunare, de întoarcere a răului originar îi va însoţi în posteritate. pe Adam şi Eva. Alungaţi din cetatea lui Dumnezeu, cei doi vor fi susţinuţi de gândul neînduplecat al alungării lui Dumnezeu din cetatea oamenilor. Scriptura este descrierea acestui eşec.

Dincolo de ea însă, dincolo de ultimele file ale Scripturii, atunci când în locul guvernării divine, oamenii vor pune propria guvernare, iar istoria nu va fi altceva decât efortul continuu al evacuării lui Dumnezeu din istorie, apare *sfârșitul credinței.*[33] Profeția lui Cioran este împlinită: *Cât timp va mai exista un singur zeu în picioare*, *misiunea omului nu va fi încheiată.*[34] Astăzi, ne aflăm la capătul reuşitei istorice: Cioran poate jubila. Misiunea a fost încheiată, niciun zeu nu mai este în picioare. Victoria, însă, întârzie să apară. Răul, adică **existenţa defectă continuă să se perpetueze**, iar împotriva acesteia Cioran nu mai are audienţă. **Ca existenţă defectă existenţa merge mai departe.**

*

Filosofia, ofertă greu de refuzat

Actul originar al apariției gândirii filosofice conţine deja în sine conştiinţa faptului că în miezul religiei se află contestarea noastră originară. Filosofia a apărut în Grecia antică pe fondul contestării lumii ca lume creată de zei pradoxali, contradictorii, răi. Tot ce vine din religie ne contestă, pare să fie justificarea originară care îi dă voie gândirii să construiască o altă întemeiere a lumii. Zeii, aşa cum ne-au fost livraţi de religie, guvernează fără nicio raţiune, administraţia lor este departe de ce pretinde o administraţie rezonabilă. In plus, istoria Olimpului, nici ea nu corespunde tipului de umanitate justă.[35] În locul unei astfel de susţineri a lumii, plină de defecte, de imoralitate, de incoerenţe şi rău, filosofia vine cu alta, bine filtrată, bazată pe logică, argumente şi empirie.

*

Despărţirea de Platon

Până la un punct, Cioran se identifică ghidului platonician. Cu sau fără program, el aruncă în faţă, adevărul. Ca şi Cioran, ghidul lui Platon afirmă că existenţa este defectă, că ceea ce se vede este iluzie, aparenţă, nu se confundă cu adevărul. Numai că, în timp ce ghidul platonician face acest denunţ ontologic în

[33] O. Harris, *Sfârșitul credinței*, București, Editura Herald, 2018.

[34] E. Cioran, *Mărturisiri și anateme*, București, Editura Humanitas, 1994, p. 187.

[35] Dosarul problemei este imens. Întreaga cultură greacă poate fi privită ca rechizitoriu al problemei în cauză (Jean – Pierre Vernant, *Mit și gândire în Grecia antică*, București, Editura Meridiane, 1995).

numele unei alte existenţe, reale de această dată, Cioran denunţă existenţa defectă să-i contrapună varianta corectă. Nicio altă existenţă nu este scutită de defecţiune. Nu avem ce opune existenţei defecte. Oricare alta este la fel.

Trimisul lui Platon este aducătorul veştii celei bune, evanghelistul (**evanghelie** are în etimologia din greaca profană, sensul de bun, plăcut, dar și – veste, anunț, înger. Pe de altă parte, asemănarea prefixului de aici, cu prima femeie, soția lui Adam, **Eva**, care înseamnă, surprinzător, **mama tuturor celor vii**, iar după unii savanți, **lucru viu**, sau chiar **viață**, este surprinzătoare!), Cioran este aducătorul veştii celei rele. (Sunt reținut în fața oricărei construcții lingvistice hazardate. Nu am nicio competență în materie. Nu mă pot împiedica însă din urmărirea unor sugestii. In limba greacă *poneros* înseamnă rău, malign,, apoi, diada înseamnă deja diviziune, împărțire, împuținare dar și cu posibilitate de transfer către realul supus ispitei, adică divizării acestuia între actual și iluzoriu – sensul ispitei originare promovate de șarpe. În unele zone arhaice ale României, cu sau fără legătură cu *poneros*, se folosește *ponivos* cu sensul de om rău, dușmănos – de exemplu, în zonele rurale ale Sibiului).

În acest punct exact, Cioran încetează să fie platonician, dacă a fost vreodată. Este momentul în care, prevalându-se de adevăr, încetează să fie nihilist pe terenul istoriei, nihilismul său devenind unul ontologic.

*

Unde Cioran contrariază

Nici-o noutate în privinţa observaţiilor pe care Cioran le face asiduu. Boala, bătrâneţea, moartea, au fost mereu fapte de observaţie curentă. La fel, caracterul relativ al experienţelor cotidiene. Nimic nu este făcut să rămână. Cel mai elementar simţ metafizic încheie prin decepţie: nimic nu este făcut să rămână, ontologia este defectă.

În interiorul acestei ontologii defecte au fost însă, imaginate felurite scenarii ale coabitării şi îmblânzirii. Pascal, pe care Cioran, îl citeşte frecvent, crede că oamenii, pentru a face suportabilă existenţa inventează divertismentul. Nietzsche, celălalt autor frecventat asiduu de către Cioran, credea că grecii, profilactic, se cufundă în tragic, iar Ludwig Feuerbach este de părere că religia în ansamblul este o prevenţie.

Inutil, crede Cioran. *Tot ce facem este pentru a ne scuza existenţa.*[36] Iniţial, Cioran este bântuit de gândul platonician al posibilului ontologic. *Totul trebuie reformat.*[37] Tot acum, în ciuda credinţei depline în existenţa defectă, nu renunţă: *Nu te poţi consola de neantul lumii prin forţă, ci prin orgoliu. Fiece om e prea mândru ca să se închine în faţa evidenţelor. Şi atunci inventează existenţa.*[38]

[36] E. Cioran, *Amurgul gândurilor*, ed. cit. p. 80.
[37] *Ibidem*, p. 89.
[38] *Ibidem*, p. 79.

Mai târziu, un astfel de proiect este abandonat. Să înţelegem, din premisele de aici, că, evidenţele s-au impus, iar mândria a pierdut în faţa acestora, orice speranţă a existenţei de a fi salvată prin inventarea sa fiind inutilă. Nu există nimic care să-l împiedice să adere la textul dantesc din avanpostul iadului: **voi cei ce intraţi aici, lăsaţi orice speranţă**. *Totul este aparenţă a nimicului*[39], declară Cioran.

*

Nu este dificil de întrevăzut cum, în condiţii istorice identice, Cioran ar fi avut o soartă politică mai aspră decât Socrate. În denunțul întocmit împotriva acestuia nu s-a mers până la acuzația ontologică. I s-au imputat, gradual, stricarea tinerilor, contestarea zeilor, introducerea de noi zei. Nimic de felul subminării ontologice.

În plus, Socrate este un apostat. El se retrage din faţa tuturor acuzaţiilor, nu admite că existenţa este rea, cu atât mai puţin îi trece prin cap că zeii, susţinători ai acesteia, i-ar cauza distrugerea.

Cu excepția episodului de tinerețe, mai degrabă biografic decât altfel, Cioran nu a retractat nimic. Nu a fost un apostat.

Digresiune despre ambalaj

a) În ciuda faptului că, aparent, creează impresia că vorbeşte numai despre sine, suntem reticenţi în a-l crede. De exemplu, niciuna dintre mărturisirile sale nu este datată. Este ca şi cum trăirile sale se petrec în afara timpului. Spune că face una sau alta, dar nimic despre timp. Timpul este pentru el o categorie metafizică, ceea ce face ca şi mărturisirile sale să împrumute aceeaşi calitate. Fiinţa metafizică este originea tuturor negaţiilor sale.

În *Caiete*, există câteva datări, de exemplu, 1 ianuarie 1965.[40] Apoi, zile, săptămâni, nu mai notează nimic cu referire la timp. De regulă, notaţiile sunt pentru zile şi luni. Niciodată însă pentru o zi şi conţinutul reflectat al acelei zile. Concretul maxim, *hic et nunc*, nu este niciodată prezent. Şi, totuşi, numai în acel concret se petrece totul. Repudiind **timpul minim,** timpul imediat, aici de faţă, timpul trăirii cutărui sentiment, Cioran îi distruge, de neînţeles, rădăcina cea mai vie.

Să fie atunci jurnalul formula cea mai inspirată a creditării unei experienţe? Evident, sau, cel puţin, aşa lasă de înţeles lunga tradiţie a acestuia în cultura europeană. Data devine obligatorie în relatarea conţinutului diurn. De unde atunci refuzul sistematic al lui Cioran pentru elementul cel mai ferm al persuadării trăirii? Este posibil ca, în ciuda mărturisirilor că nu face altceva decât să vorbească despre

[39] *Ibidem*, p. 21
[40] Idem, *Caiete I*, ed.cit. p. 281.

sine şi trăirile sale, fondul acestora, raportarea la timpul cel mai exact, să fie ocultat. Ceva de felul pudorii cronologice l-a determinat pe Cioran să fie reticent în faţa sinelui ultim. Discursul său despre sine este, prin excluderea datării, discursul despre sinele general.

*

b) Sinele general şi stilul

Despre stil, Cioran vorbeşte mult şi în multe locuri. Chiar dacă nu o făcea, importanţa pe care i-o acordă este evidentă. Nu comunică idei, ci aforisme, design lexical, sonoritate lirică. Nu lipsite însă de conținut, retorică vană. Când vorbeşte despre stil, o face în aceeaşi manieră în care vorbeşte despre sentimente, trăiri, experienţe, adică fără referinţă imediată la sine. Nu găseşti nicăieri date despre cum a scris cutare sau cutare text, despre piedici, formulări, reuşite. Din moment ce, pe parcursul tuturor cărţilor sale, al celor şaizeci de ani de scriitură, a încercat permanent să ne convingă că totul provine din fondul trăirilor sale, experienţă proprie, nu era cu totul firesc ca în discursurile sale multiple despre stil să o facă la fel? Să-şi ilustreze **propria sa luptă cu îngerul** descriind-o în termenii luptei proprii aşa cum s-a desfăşurat aceasta în cutare sau cutare carte, la cutare și cutare dată? Nu era la fel de convingător decât în practica descrierii generale?

*

Cioran îşi rezumă fondul gândirii sale admiţând că ideile exprimate acolo, *omul e rău*, *că moartea e un scandal*, *că viața nu are sens*, *în timp ce sinuciderea are unul – sunt banalităţi pe plan teoretic*, *dar nu când le trăieşti. Ca experienţă*, *faptul că moartea este un scandal nu e deloc o banalitate* [41] iar ceea ce contează este *intensitatea experienţei*. Până la urmă, *nou e timbrul*, *tonul*, *nota*, *ceea ce fiecare aduce pornind de la intensitatea experienţei sale.*[42] Cu alte cuvinte, felul în care formulezi, maniera.

Cu un anumit timbru al vocii sau ideii comunici ceva, o faci într-un anume ton. Într-o anumită notă, joasă sau înaltă, transmiţi lucruri care s-au mai transmis. Inventarul acestora este cota de originalitate care îţi aparţine. Oferi acelaşi lucruri prezentate diferit, în altă formă. Stilul, redus la maniera elementară a datelor primare, este ambalajul.

c) Ambalajul

Conform *Dicţionarului explicativ al limbii române*, ambalaj este *materialul care serveşte la împachetarea şi închiderea (ermetică) a unui produs.* Scopul primar al unui astfel de material este de protecţie, scopul său secundar, apărut în

[41] G. Liiceanu, *Itinerariile unei vieţi*, Bucureşti, Editura Humanitas, 1995, p. 103.
[42] *Ibidem*, p. 104.

timp, este de reclamă şi publicitate. Iniţial, când reclama şi publicitatea nu însemnau mare lucru şi nu erau avute în vedere datorită nivelului scăzut de dezvoltare economică, erau cvasi-inexistente.

Există un eufemism lesne de observat în definiţia ambalajului: ceva ce serveşte la obţinerea unui pachet, la împachetarea lucrului, pachetul fiind el însuşi un fel de ambalaj. Cu alte cuvinte, o circularitate evidentă. Scopul ambelor fiind unul şi acelaşi: deservirea produsului de a fi el însuşi, de a nu se altera şi trece în altceva. În plus, de a-i conferi, pe lângă aceste deziderate concrete, unul ce ţine de gratuitate: estetica sa, niciun ambalaj neputând fi separat de participarea lui la ţinuta design a produsului. Un astfel de design, exterioritate materială fermă, finalmente intră în produs în aşa fel încât raţiunea finală a acestuia încorporează raţiunea estetică a ambalajului conferind un plus ontologic raţiunii finale. În termenii lui Aristotel, cauza primară şi cea finală fac una.

La origine, produsul se livrează ca produs nud, în afara ambalajului. În economia primitivă, fructul – cel dintâi produs economic oferit (nu dăruit!) nu este ambalat. Este, pur şi simplu, oferit în stare nudă. Nu există percepţia că fructul oferit se poate strica, devenind altceva decât la prima ofertă.

Ambalajul apare la data exactă când percepţia este că produsul poate deveni altceva decât era în momentul zero al ofertei. Cu alte cuvinte, atunci când între ofertă şi consum apare o distanţă de natură temporală, cauzatoare de alterare. În vederea înlăturării unui astfel de risc apare ambalajul. Cu alte cuvinte, miza este **distrugerea timpului înţeles drept cauză agresivă la identitatea de sine**. Ceea ce este lucrul, identitatea sa, fructul cutare sau cutare, este ameninţat de către timp. Se poate strica, altera, pierzându-şi identitatea. Altfel spus, ambalajul apare atunci când timpul este perceput ca agresiune la adresa fiinţei lucrului, a ontologiei sale.

O astfel de înţelegere a fost făcută de timpuriu. **Oamenii au înțeles destul de devreme că se află într-o lume coruptă în care atât ei cât şi lucrurile din preajmă, ofertele economice, se alterează iar timpul este marele duşman.**

Retorica, indiferent unde se exercită: lirica poeţilor, discursul filosofilor, ştiinţe, joacă rolul unui astfel de ambalaj. Unul rafinat, sofisticat, greu digerabil ambalajului economic brut, sensul este însă acelaşi. La fel logica. Fără un astfel de ambalaj superior, miezul liric al poemului, conținutul filosofic sau științific se erodează, *mutatis–mutandis*, în aceeaşi manieră în care se erodează produsul economic

Dacă, în cazul produsului economic, ambalajul ajută în chip evident stoparea acţiunii timpului şi păstrarea conținutului, în cazul ambalajului furnizat de retorică, despre ce fel de stricăciune poate fi vorba? Cum este de gândit că se poate strica o idee, un adevăr? O stricăciune radicală nu poate fi evidentă. Ceea ce este, însă, evident este cum fără un astfel de ambalaj adevărul livrat este împuţinat, plasat într-o ontologie diminuată. Este ceea ce se întâmplă de fiecare dată când, reluată didactic, conţinutul unei gândiri scade. Să ne gândim ce este o gândire în formulările sale originare şi ce este în formulările sale didactice. Cum arată gândirea lui Platon, **expresis verbis**, şi cum arată în lecţiile sale de istorie. Sau cum

arată un sonet redus strict la mesajul său. Fără artă, orice sonet este redus la banalitate. Stil şi artă înseamnă, aici, unul şi acelaşi lucru.

*

Data de naştere a ambalajului este epoca modernă, când produsul brut nu mai este în stare să se susţină, supus riscului de alterare. Comerţul tradiţional era dispensat de o astfel de grijă. Produsul său era dispus direct, în stare brută, fără nici un adaos. Ceea ce se oferea era strict atât. Economia modernă, prin ambalaj oferă mai mult, conferind lucrului un plus şi sporindu-i identitatea. Odată cu sporul de identitate este şi un spor de fiinţă, lucrul ambalat fiind lucrul brut plus ceva. **Lumea modernă resimte nevoia ca lucrul brut să fie mai mult decât este.** Aici îşi poate avea lumea modernă una dintre dimensiunile sale metafizice profunde.

Dialectica acestui proces este evidentă: **raţiunea ambalajului este de a conserva ingenuitatea printr-un adaos exterior** astfel încât, inevitabil, aceasta se pierde în ceva superior.

Cultura ambalajului

La nivel de ultimă exterioritate, corpul îşi are propriul ambalaj secretat organic. Pielea este ambalajul uman, aşa cum, în cazul păsărilor, este penajul, iar al florilor – coloritul. Un ambalaj profund, introdus carnea corpului, de nedezlipit de acesta. Funcţia acestuia rămâne însă una şi aceeaşi: protecţia, reproducerea speciei prin ademenire în scopul reproducerii.

În cadrul culturii ambalajului, mitul oferă, poate, cea mai formidabilă lecţie: **scalda Dianei**. Lecţia este pierdută în mulţimea sensurilor, primordial, însă, este unul: Diana nu vrea să fie văzută nud, fără vestimentaţie. Pentru că nu i se respectă dorinţa, îşi asmute câinii asupra lui Acteon, sfâşiindu-l. Pentru om, **vestimentaţia este supremul ambalaj,** iar între funcţiile acesteia, este dificil de ştiut care este prima: cea practică sau cea metafizică, ultima corespunzând raţiunii ambalajului.

Finalmente: ce livrează Cioran: idei sau stil?

Cioran şi scriitorii ruşi, dar mai ales Gogol…

Cioran citează mult din teologii ruşi. Urma acestora este evidentă în scriitura sa. Între scriitori îi preferă pe Tolstoi şi Dostoievski. Ceilalţi, Cehov, este amintit sporadic, iar Gogol, nu-mi amintesc să fie citat vreodată. Totuşi, acesta din urmă are o nuvelă, oglindă întunecată a propriei gândiri.

Cadru: într-un părculeţ încântător din Sankt Petersburg, într-o minunată seară de la începutul verii, un cuplu, aflat la începuturi. Cei doi se pierd în reverii pe seama viitorului. În conformitate cu sexul, fiecare îşi asumă temperamentul. Bărbatul, guraliv, preia iniţiativa; tânăra femeie, pierdută în farmecul vorbelor,

ascultă. Prin forţa de a citi viitorul, bărbatul emană putere. Femeia, prin disponibilitatea de ascultare, rămâne calmă. Vor avea o nuntă frumoasă, spune bărbatul, copii le vor face inimile să tresalte şi să se bucure de dimineaţa până seara, şi tot aşa, un inventar al deliciilor de paradis ale căsniciei. Nu peste multă vreme însă, greutăţile slujbei, faptul că ea va rămâne acasă, iar povara întreţinerii familiei va rămâne doar pe umerii săi, vor face lipsurile să apară. Sărăcia ameninţă, el va fi dat afară de la slujbă. Un timp se vor întreţine vânzând bruma de lucruri pe care o deţin, apoi dezastru, decesul unui copil, certurile şi, finalmente, divorţul.

Bărbatul încheie, încredinţat că a punctat decisiv în câştigarea iubitei sale: Ai perfectă dreptate, îi spune tânăra femeie, căsătoria noastră este lipsită de viitor. Este de preferat s-o încheiem aici, fără a mai parcurge paşii dureroşi pe care, atât de minunat, i-ai descris. Mulţumesc! – după care, ridicându-se, îl părăseşte trist şi contrariat, cu adevărul minunatei sale descrieri.

Concluzia fabulei este simplă: **adevărul** nu numai că dezumflă speranţele, iubirea, faptele, făcându-le cu neputinţă actualizarea – el **distruge.** Ceea ce urma să se întâmple prin cursul firesc al lucrurilor, este abandonat, ne–împlinit (făcut să nu se împlinească[43]) din cauza unei luciditătţi neghioabe. Este foarte probabil că ceea ce descria personajul lui Gogol, avea mari şanse să se petreacă. Rostit, el precipită viitorul distrugând realitatea iminentă. A doua morală: **dacă adevărul rămâne nerostit, ontologia lumii îşi urmează cursul**. A treia morală: **nu întotdeauna adevărul este tot una cu fiinţa**. Sunt cazuri când acesta lucrează contra ei.

Cioran se află în situaţia similară tânărului îndrăgostit. Aşteptarea lui: mariajul dintre logosul lumii şi logosul propriu.

*

I se pot, însă, imputa lui Cioran, cele scrise? Este, cu adevărat, Cioran răspunzător pentru adevărurile întunecate: că lumea este neant, istoria – vid, iar eforturile omului de a-şi depăşi mizeria ontologică un non-sens?Evident, nu!

Este vinovat mesagerul pentru mesajul adus? O întreagă istorie se grăbeşte să infirme aşa ceva. Mesagerul nu are nimic de-a face cu mesajul. Cele două trebuie distinse. Aşadar, Cioran nu este cu nimic atins de cele comunicate, fiinţa sa este cu totul disjunctă. Niciodată, nimeni nu a confundat adevărul cu persoana celui care aduce adevărul. Numai în momentele delicte ale istoriei, în furia turbată a declasaţilor, mesagerul a fost ucis.

Primo: Cioran nu are a face cu nimic din cele comunicate. El este mesager şi atât. Nu se confundă cu mesajul.

---

[43] ***A se împlini,*** sintagmă neluată în seamă în ontologiile sensibile în faţa limbii. Statutul lucrului neîmplinit este o enigmă ontologică. Există lucruri care nu se împlinesc niciodată. Ce statut ontologic au ele în această ipostază? Unul inexistent nu poate fi. Apoi, ce fel de traseu are de parcurs ontologia urmărind evoluţia de la ceea ce este neîmplinit (momentul 0) la ceea ce este împlinit?

Numai că nu este aşa. Cioran nu comunică ceva exterior fiinţei sale. El nu transmite mesaje care nu-i aparţin. *La mine totul are o bază fiziologică*,[44] El transmite propriile adevăruri jubilând la fiecare pagină a scrierilor sale. Este tot una cu ceea ce scrie. Scriitura sa este expunere de sine, respectiv, cunoaştere de sine. Nu comunică adevăruri ale lumii, ci adevăruri ale sale, care îl privesc pe sine. Marele său orgoliu este, aici, bazat pe o fraudă imensă: adevărurile sale sunt adevăruri ale lumii – iată credinţa sa profundă. Pe ce se bazează, însă un astfel de transfer? Cine-i comunică lui validitatea unei astfel de identificări între sine şi lume? Pe ce se bazează el când afirmă că între sine şi lume nu e diferenţă, între adevărul pe care îl extrage din secreţiile fiinţei sale şi lumea largă,?

Toate mărturiile sale cu privire la această extensie ilicită, sunt pe bază de lectură şi observaţii proprii. *Caietele* abundă în observaţii despre noapte, nori, plimbări, întâlniri etc., din care extrage fondul gândirii **me-onice.**

*

Când citeşti Platon, *Republica*, faimosul său mit al peşterii, cel puţin două semnificaţii sunt surprinzătoare. Cunoaşterea este, se spune acolo, un fel de trecere de la întuneric la lumină. Aceasta este esenţa pe care cultura occidentală a preluat-o fără să-i modifice mare lucru, ca marcă a propriei sale teorii despre cunoaştere. Aşa ceva nu ne interesează aici.

Ce este mai subtil în naraţiunea de faţă este statutul celui ce întreprinde un astfel de act. Platon spune: să ne imaginăm că cineva o face. Ei bine, dacă înţelegem natura cunoaşterii ca fiind ceva care se produce prin intervenţia cuiva, avem dreptul să chestionăm statutul acestui cuiva. Cineva este cel care provoacă în noi cunoaşterea şi o duce la capăt. Noi, prin noi înşine, nu o facem. Sau, cel puţin, aşa se întâmplă în mitul lui Platon de la care ne revendicăm tipologia cunoaşterii. Nu este de conceput cunoaşterea drept ceva care se produce prin sine. Ea are loc prin participarea unei instanţe subiective despre care nu ştim mare lucru, practic, nu ştim nimic.

Al doilea lucru de chestionat: natura personajului care aduce cunoaşterea. Ce am întrebat mai sus, a fost din perspectiva cunoaşterii, acum este din perspectiva opusă, a subiectului propriu zis. Ce interes are el să producă cunoaşterea? Este simplă manifestare sau ceva de natură misterioasă îl îndeamnă la un astfel de gest?

Este dificil de răspuns unei astfel de întrebări stârnite de naraţiunea platoniciană. Dacă, în privinţa agentului de cunoaştere platoniciană, nu i se poate decide neutralitatea, în privinţa lui Cioran se poate: el nu este neutru în raport cu cele comunicate, vidul despre care vorbeşte, demiurgul rău, sunt adevărurile pe care el le răstoarnă peste lume, nu adevăruri ale lumii la care el doar consimte. *Pentru mine a bârfi existenţa nu este un capriciu*, *nici un obicei*, *ci o terapie.*[45]

---

[44]G. Liiceanu, *op. cit.*,p. 139.
[45] Cioran, *Caiete I*, ed.cit. p. 168

*

Ciudat este cum Cioran ajunge contestatarul lumii şi al omului după ce, la început, păruse un investitor. Aşa debutase: cu o minimă şi greu de cuantificat speranţă că lumea poate fi renovată. *Pe culmile disperării* sunt urmarea unei speranţe. Nu poate ajunge la disperare cel care nu a sperat. La fel, nu poate cineva să invoce redresarea unei situaţii fără credinţă în redresare. *Schimbarea la faţă a României* este manifestul de credinţă al cuiva care o doreşte. *Gândurile ajung în amurg* după ce, iniţial, s-au aflat în aurora lor. Ultima carte, a perioadei româneşti este la fel de elocventă: *Îndreptar pătimaş*. Singura raţiune a întocmirii unui îndreptar este credinţa în posibilitatea îndreptării ş.a.m.d. [46]

Apoi, lucrurile se schimbă: nimic nu mai poate fi salvat, raţiunea de a face aşa ceva nu se mai întrevede. Neantul, existenţa defectă devin copleşitoare şi orice opoziţie inutilă. Aici, apele pot să se despartă, atitudinile pot fi diferite. Consimţi unei astfel de revelaţii sau i te opui. Cioran a ales să consimtă. Camus a ales să i se opună: chiar dacă existenţa nu are nici-un sens, aleg să-i confer eu unul.

Ce a urmat acestui moment zero a fost, pentru Cioran o nesfârşită cavalcadă a negării. Fiecare carte a lui Cioran este un breviar al acestora. Totul intră în acest malaxor negativ cu privire la lume, origini, demiurg.

De acum, tot ce va scrie Cioran, vor fi variaţii pe o singură temă. Ideea este una singură, manierele în care se vor livra, vor fi însă diferite. Cioran îşi va oferi marfa, una şi aceeaşi, într-o varietate de ambalaje, care mai de care mai seducătoare, mai colorate, mai persuasive. El nu va livra ideea nud, în formulă de adevăr logic, argumentată conform procedurii, va umbla la ambalaj convins că acesta, în varietatea sa stilistică, va convinge mai uşor decât orice logică. Ambalajul este superior logicii – este credinţa supremă a lui Cioran. Stilul este omul!

*

Pentru a semnala importanţa acestui vehicul al transmiterii, am procedat la o metodă puţin neortodoxă pe care am numit-o a împachetării, sau **ambalajul gândirii.** Filosofii au recurs deseori la ea, cu conştiinţa certă că uzitează de o metodă eficientă şi cu servicii clare. Esenţa ei constă în credinţa că ideea este mai bine servită dacă o livrăm în ceva convenabil care să o treacă de uzura previzibilă a întâlnirii neprevenite. In filozofie nu s-a vorbit niciodată de semnificaţia epistemică a ambalajului în sens cu adevărat filosofic, în aşa fel încât îmbătrânita problemă a stilului şi formei să fie trecute în actualitate.

[46] Abaterile sale ideologice se explică, cred, prin revoltă în faţa imperfecţiunilor la nivel de istorie şi dorinţa de remediu. Cele două totalitarisme, de stânga şi de dreapta, îi apar, la această vârstă, strategii de corecţie istorică. *Totul trebuie reformat* este formula primară a scrisului său.

Felul în care ideea poate fi aşezată în adăpostul fiinţei sale, poate fi urmărită de la origini, cu credinţa fermă că numai astfel ea poate parcurge **întreagă** vremea rea, intemperiile de afară, tot ce o ameninţă cu urgia.[47]

Poemul, la începuturile gândirii (presocratici, aproape toţi gânditorii dinainte de Socrate, îşi punea gândurile în versuri, iar totalitatea acestora forma un poem, cel mai adesea numit, fără dorinţă de diferenţiere, *poemul naturii*), *dialogul*, la Socrate şi Platon, *tratatul* la Aristotel şi urmaşi, *apoftegmele* şi *sentinţele* la stoici, după care aceste forme de manevrare şi manipulare a gândirii se reiau cu variaţiuni.

*

El, *Cioran*, *ne-a făcut viaţa suportabilă? Sau*, *dimpotrivă*, *a făcut-o de nesuportat?*[48] Dacă cele comunicate de către Cioran datorează atât de mult fiziologiei sale, atunci lucrurile comunicate de el nu ne privesc. Indiferent de gravitatea lor, de intensitatea experienţei realatate, reducerea lor la fiziologie, le reduce şi la unicitate. Fiecare cu fiziologia lui, nimeni nu are nimic în comun cu nimeni. Deci viaţa nu ne-a fost făcută nici mai suportabilă, nici mai insuportabilă. Luăm act de un unicat, nimic, mai mult.

Totuşi, nu primim cu indiferenţă lectura din Cioran. Atâta contestare nu ne poate lăsa indiferenţi. Nu acceptăm cu bucurie sau bunăvoinţă reducerea la neant. Ne simţim vizaţi, suntem implicaţi direct în fiecare contestare a lui Cioran. El nu comunică neutru, emisar al adevărurilor străine, comunică propriul adevăr, propria dorinţă. O face voluntar, cu mărturisită voluptate. Ori, în faţa a ceea ce ne contestă, ne repliem, iar cel ce ne contestă capătă *volens/ nolens*, statura atacatorului, a duşmanului şi agresorului. Cioran este sinteză necesară a tuturor determinaţiilor care vizează negativ fiinţa, cosmosul, viaţa, zeii, istoria, naşterea şi moartea. Nu-l putem accepta simplu. Ne repliem în faţa acestui torent al contestării, reamintindu-ne că el face parte dintr-o serie istorică pe care am parcurs-o şi înregistrat-o construindu-ne replicile la scara a ceea ce a fost propria noastră cultură. Istoria culturii occidentale nu este altceva decât un şir nesfârşit de replici la un şir nesfârşit de agresiuni. Cioran se află la capătul acestei liste, demarate demult, în timpuri vagi despre care cu greu se mai poate vorbi.

Totul a început cu actul primordial al apariţiei noastre pe pământ, actul *Genezei.* Acolo s-a consumat cea dintâi contestare a noastră care ne-a costat totul, mai puţin viaţa. Cauza, aproape nu contează. Ceea ce s-a reţinut a fost contestarea. *Domnul Dumnezeu a zis femeii: Voi mări foarte mult suferinţa şi însărcinarea ta; cu durere vei naşte copii şi dorinţa ta se va ţine după soţul tău*, *şi el va domina*

[47] Lexicul are trimiteri izomorfe între idee şi oameni: *s-a ascuns de ploaie*, sinonim cu *s-a adăpostit de ploaie. Ascunderea* are sensul clar al salvării integrităţii. *A scăpa întreg.* are altă determinaţie ontologică: *a scăpa întreg* înseamnă, din punct de vedere ontologic, a depăşi netaxat pericolul, ne-vămuit ontologic.

[48] Gabriel Liiceanu, *Itinerariile*... ed.cit. p. 87.

peste tine. Şi lui Adam a zis: Fiindcă ai ascultat de glasul soţiei tale şi ai mâncat din pomul despre care îţi poruncisem zicând: Să nu mănânci din el, blestemat este acum pământul din cauza ta. Cu multă trudă să-ţi scoţi hrana din el în toate zilele vieţii tale, spini şi pălămidă să-ţi dea şi să mănânci plantele de pe câmp. În sudoarea feţei tale să-ţi mănânci pâinea, până te vei întoarce în pământ, căci din el ai fost luat; căci ţărână eşti şi în ţărână te vei întoarce.

Nu se spune nimic despre cum au primit cei doi un astfel de act. Se spune doar atât: *Domnul Dumnezeu l-a scos afară din grădina Edenului, ca să lucreze pământul din care fusese luat. Astfel El a izgonit pe Adam.* Impactul trebuie să fi fost uriaş, pe măsura loviturii primite.

*

Ceea ce va trăi omul la capătul Scripturii, odată intrat în istorie, va fi o cavalcadă a contestărilor în care se vor amesteca toate atitudinile fundamentale incriminate de Cioran: religioase, filosofice, ştiinţifice. Raţiunile vor fi identice. Cu niciuna nu va fi uşor, toate vor exprima unul şi acelaşi lucru: tot ce ne contestă fiinţa respingem, contestăm, la rândul nostru. Astfel, pe baza unei inventarieri generale a refuzului agresiunii ontologice, putem accepta mai lesne, de ce lucrurile decurg într-o astfel de manieră în privinţa lui Cioran.: aparţine aceluiaşi registru

Mai departe, odată ajunşi în noua locaţie, undeva, *la răsăritul grădinii Edenului*, ni se spune, lanţul sancţiunilor şi contestărilor divine la adresa oamenilor pare să nu mai aibă capăt.. Adresându-se lui Cain, în urma uciderii de către acesta a fratelui său Abel, Dumnezeu proferează: *blestemat eşti tu de pe pământul acesta, care şi-a deschis gura ca să primească din mâna ta sângele fratelui tău! Când vei lucra pământul, să nu-ţi mai dea bogăţia lui: Pribeag şi fugar să fii pe pământ.*

Urmează apoi distrugerea apocaliptică prin potop, al treilea episod al sancţiunilor: *Domnul a văzut că răutatea omului era mare pe pământ şi că toată imaginaţia gândurilor din inima lui era în fiecare zi numai răutate. Domnului I-a părut rău că a făcut pe om şi S-a mâhnit în inima Lui. Şi Domnul a zis: Voi şterge de pe faţa pământului pe omul pe care l-am creat, de la om până la vite, până la reptile şi până la păsările cerului; căci îmi pare rău că l-am făcut.*

Mânia divină nu s-a limitat strict la aplicarea corecţiei în perimetrul originar al Edenului. Odată alungaţi, cei doi nu vor fi scutiţi de normativitatea lui Dumnezeu, liberi, la cheremul propriilor porniri, înlocuind un teritoriu cu altul, negrul cu albul. Dacă, în grădina Edenului puteau să facă orice mai puţin un lucru: să nu se înfrupte din pomul vieţii, în cealaltă grădină, lipsită de eden, a spinilor şi pălămidei, vor avea numai interdicţii, mai puţin una: să-şi câştige, totuşi, existenţa.

Leviticul şi *Deuteronomul*, cărţile de început ale *Scripturii* sunt liste lungi ale interdicţiilor cu care Dumnezeu îi urmăreşte pe fii lui Adam dincolo de porţile raiului. În rest, nici-o libertate. Libertatea de a-l slăvi pe Dumnezeu, de a-i urma poruncile şi da ascultare, evident, nu este o libertate.

Ca şi când toate acestea nu erau suficiente, li se mai adaugă una: contestarea omului

de către sine însuşi. Posteritatea lui Adam interiorizează negaţia: omul se contestă pe sine, îşi contestă semenul, îl neagă şi ucide. Pentru început Abel îl contestă şi ucide pe Cain apoi scenariul se universalizează: la scara întregii specii masacrul se omologhează prin generalizare. Toată lumea ucide: neamuri şi seminţii între ele, ginte şi triburi, părinţi şi copii. *Cain s-a mâniat foarte tare şi i s-a posomorât faţa.* Apoi, *pe când erau la câmp*, *Cain s-a ridicat împotriva fratelui său Abel şi l-a omorât.*

Scriptura, în totalitate, pagină cu pagină, *Vechiul* şi *Noul Testament*, este o lungă, nesfârşită listă a contestărilor divine, la capătul de sus, și a creaturii, la capătul de jos, reacție la primele. La capătul tuturor, moartea Fiului lui Dumnezeu şi, ultima, dosar închis: Apocalipsa.

*

Există viaţă şi dincolo de paradis

Dar ea va duce cu sine o povară mai perfidă, mai aspră decât pedeapsa comunicată şi dusă la executare în urma sentinţei divine. Viaţa cea nouă, câştigată prin truda înlăturării spinilor şi pălămidei, nu se va rezuma la atât. Efect al negaţiei, ea însăşi va fi purtătoare de negaţie: de sine, de semen, familie, mulţime. Va genera haos, turbulenţă şi, nu peste puţin timp va decreta cu privire la sine *bellum omnium contra omnes.* Succesul lumii căzute va fi limitarea acestui dezastru, a celei de-a doua căderi.

*

Dreptatea lui Cioran: homo contestatus; dosarul lumii

Dacă filosofii au un cuvânt de spus în privinţa lumii, a începutului şi mersului ei, eventual, al viitorului acesteia, atunci, cu siguranţă, debutul său este semnat de Thales din Milet. Thales a avut multe cuvinte de spus în privinţa lumii ca atare, existenţă nedefinită şi imprecisă, eventual amorfă. Era ceva putred în această lume, spune Thales.

Probabil, primul lucru care i-a stârnit lui Thales indignarea a fost ceva de felul rânduielii şi înţelegerii. A înţeles că legiferarea în care grecii credeau aparţinea unui Olimp inaccesibil, greu abordabil. Legile trebuiau croite după alt calapod, iar Olimpul – discreditat.

Ne putem da seama foarte uşor ce trebuie să fi însemnat un astfel de program pentru lumea greacă a timpului, secolul VI a.Chr: negaţie, contestare. Suntem uimiţi că acestui pionier al contestaţiei nu i s-a întocmit dosar, că nu a fost adus

instanţă şi, în ultimă instanţă, că nu a fost judecat şi condamnat la moarte. Cu atât mai mult cu cât ceva similar s-a produs secole mai târziu, în cazul lui Socrate. Ce i s-a imputat lui Socrate i se putea imputa, cu mai mult temei, lui Thales. **Istoria greacă debutează în cheia povestirilor cu final neaşteptat**.

Lucrurile nu se încheie aici. Ca şi cum primul act de negare istorica nu este suficient, urmează altul mai abrupt. Zeii nu putuseră, totuşi, niciodată fi văzuţi, auziţi, dincolo de legende şi mituri nimeni nu înregistrase niciodată faptele unui zeu, nu-i auzise vocea şi nu-i văzuse înfăţişarea. Pe astfel de lipsă de probe, trecerea în contul unui zeu a unui regim de felul uşoarei inexistenţe mai putea fi tolerat. Nu putea fi însă tolerat nimic din ceea ce aceştia puteau vedea, simţi şi depune mărturie. Nu putea fi tolerată negaţia în privinţa participării la lume. Or, tocmai asta face acum Thales. Nu-i este suficientă contestarea zeilor, îşi contestă apropiaţii, ce aceştia văd, aud şi simt. Le contestă singurul tip de existenţă pentru care ei pot depune mărturie. **Ceea ce vedeţi, pomi, pământ, munţi, oameni**, le spune Thales, **nu sunt pomi, pământ, oameni**. **Toate sunt apă. La originea lumii este apa.**

Aşa ceva este de natură să răstoarne totul, orice adevăr, orice credinţă, orice aşteptare. Este **cea mai profundă răsturnare a valorilor** care s-a produs vreodată. Dacă se poate vorbi despre aşa ceva, răsturnarea tuturor valorilor cu mult înainte de Nietzsche, ea s-a petrecut la începutul lumii şi al istoriei sale.

Mai departe, istoria greacă rostogoleşte o bilă lexicală, devenită mai mare şi mai mare. **Apa** este cea dintâi negaţie a ce vedem, auzim, simţim, consumăm. Urmează **aerul, focul, pământul, homeomeriile**, mulţime de invenţii lexicale, reţinute, uitate, omise sau pur şi simple refuzate. **Istoria greacă este o uriaşă arhivă a negaţiilor lexicale prin care filosofii au adus lumea în pragul haosului lingvistic.**

Când toate acestea păreau să nu se mai termine ameninţând lumea cu prăbuşirea în **prăpastia fără fund a limbii**, cineva a spus: stop. Nu are nici-o noimă avansul pe calea limbii dezlănţuite (atunci oameni şi-au dat, probabil seama de pericolul limbii reprezentat de **posibilitatea ca lumea să se înece în noianul invenţiilor fără sfârşit**). Nu ele reprezintă oglinda lumii şi nici adevărul ei: **omul este măsura tuturor lucrurilor**. **Protagora a apărut, în acel moment auroral al inflaţiei lingvistice, singurul vorbitor de limbă a adevărului, nu limbă a cuvintelor.**

Spiritele nu s-au liniştit în preajma omului adus pe scenă de Protagora, nici a autorităţii sale de **măsură.** Dimpotrivă, un nou scandal era anunţat: nimeni nu este profet in satul lui, în specia umană, în genul ca atare. **Omul,** adică egalul, aproapele nostru, noi înşine – este prea puţin. Nevoia de transcendenţă şi sacru pare să fi fost profund lezată de acest episod tranzitoriu al negaţiei. De altfel, viaţa acestor declamatori, demagogi ai adevărului a fost scurtă şi lipsită de glorie. Ei au fost acoperiţi de ruşine si reprobabil. Asupra lor s-a revărsat marea plină de reprobabil a denunţului: **sofistica**. Cei care au pus punct haosului lingvistic şi cerului ontologic, au fost decretaţi **sofişti,** cea mai dezaprobată sectă, plină de acuze pentru tot restul timpului.

După un scurt interludiu, cu Socrate, care a încercat o vagă reabilitare a episodului sofist, Platon încearcă să urce din nou adevărul în cerul ferm al tradiţiei.

Şi lumea îşi urmează cursul, *corsi et ricorsi.* Aristotel este un apostat, revine la vechile credinţe contestând toposul celest al lui Platon şi locatarii acestuia. Mai departe, lucrurile devine şi mai amestecate, sceptici, stoici, epicureici, epigoni de toate felurile, duc gândirea greacă la marginile lumii, acolo unde, începe lumea creştină. Şi atunci, pentru o lungă perioadă de timp, din nou se părea că liniştea cuprinsese pământul. Pentru a doua oară părea că omul nu poate fără Dumnezeu. Devine creştin şi trăieşte ca atare o mie de ani.

Apoi, ca altădată în lumea greacă, prin ce vede, aude şi simte, îl contestă pe Dumnezeu, ca şi filosofii greci. Acum o face prin ştiinţe şi instrumente superioare, prin metode şi calcul.

Simţurile îi sunt potenţate de instrumente şi unelte hiperbolizante. Galilei vede mai mult decât oricine. Prin calcule şi matematici, i se impun obiecte ale altor lumi de care simţurile sale nu puteau da nici-o socoteală. Se dezvăluie forme şi mişcări noi ale pământului. În fine, lumea lui Dumnezeu cade şi, odată cu ea, tipul de om în vârstă de o mie de ani. O nouă odisee este pe cale să înceapă.

O fractură mai mult decât stilistică

Nu este dificil de întrevăzut ce răspuns ar fi dat Cioran unei întrebări de felul dacă s-ar regăsi într-un tablou făcut din cioburi. Este, însă ceea ce el însuşi a practicat: arta cioburilor risipite, niciodată strânse, a cioburilor aruncate în toate colţurile, în interiorul şi în afara gândirii, a fragmentelor şi ideilor dezordonate, a fulguraţiei inspirate şi aforismului închis. În mâinile sale, filosofia, cu raţiune în *aletheia*, scoatere din uitare şi învăluire, devine învăluire şi închidere. Straniu!

Portretul… atunci când Cioran şi-l asumă, o face în maniera în care logica acestuia o pretindea: cu cap şi coadă, subiect bine centrat, întocmit după natură, descrieri sau alte surse. Finalmente, însă, vizualizabil, reprezentabil, apt de galerie. Aşadar, un Cioran supus cutumei, normelor şi procedurii comune. Nimic remarcabil, din acest punct de vedere, pentru portretele realizate de el. *Antologia portretului*, cu galeria sa de reprezentări este, repetând, o întocmire necioraniană. Forma, execuţia, rigorile, culorile, tuşele sunt unele şi aceleaşi cu ale tuturor portretiştilor, de la Rembrandt la Modigliani sau oricare alt modernist.

Câtă distanţă între maniera aproape picturală a lui Cioran, din *Antologia portretului*, şi maniera descriptivă pentru idee, din restul operei. În acelaşi timp, câtă enigmă, cât mister între cele două practici al căror secret nu reuşim să-l descifrăm!

Portret şi idee, ca materie de lucru, de reflecţie – două rezultate stranii, inexplicabile în abordarea lor. Portretul individului şi portretul ideii: pentru unul coerenţă, logică şi argument, pentru altul dezlânare, incoerenţă, risipă.

Când vrea să impună portretul, Cioran este coerent, logic, demonstrativ, când vrea să impună gândul – nu. Să citim aici un anume sentiment al eşecului când, în

tinerețe, în perioada românească a gândirii sale, se exersase pe portativul gândirii tipice a filosofiei, adică în arta portretului? De ce vorbește Cioran două limbi distincte, una a oamenilor şi alta a ideilor?

*

Filosofia a încercat mereu să construiască un edificiu pentru om şi lume, găsită ca *Idee*, *spirit*, *fenomen*, *noumen*, *voinţă*, *Dasein* etc. O bună investiţie se făcuse: material, arhitect, executant. Când, în ziua inaugurării, condiţia de apatrid încetase, pentru om şi lume se găsise o casă. Ceea ce părea însă trainic se şubrezea repede, câteva pale ale timpului făcând-o repede una cu pământul: resturi ale sale gata să treacă în nutrienţi ai noului sol.

*

Să atacăm realul la rădăcină! Între toate tipurile de real incriminate ontologic de Cioran, cel științific lipsește. Tipul de real promovat de știință nu este niciodată luat în atenție. Singurul neatacat, nedistrus, singurul rămas în picioare. Ignorat. Ar fi putut Cioran să-l pună la pământ cu aceleaşi arme? Răfuielile lui Cioran nu vizează niciodată ştiinţa. **Nu vom şti niciodată de ce nu s-a orientat şi către ştiinţă, cu atât mai mult cu cât strigătele victorioase ale acesteia în privinţa realului le-au acoperit pe toate celelalte.**

*

Cioran nu face niciodată referinţă la dialogul platonician *Parmenide.* De ce ar face-o? Ce se spune acolo este cu totul opus procedurii sale: demonstraţii logice, coerenţă, argumente etc. Intenţia însă nu diferă: distrugerea existenţei. Despre existenţă/ fiinţă nu se poate spune nici că este, nici că nu este. La fel în privinţa inexistenţei/ nefiinţei, despre ea nu se poate spune nici că nu este, nici că este.

*

Ce primire este de aşteptat pentru cel ce ne aruncă în faţă că *a nu fi* este de preferat lui *a fi*? Ce concesie putem face unui astfel de contestatar şi, mai ales, ce sens poate să aibă o astfel de concesie din moment ce, prin ea suntem sabotaţi în actul nostru de *a fi*? Nu este un astfel de personaj, duşmanul nostru radical, duşmanul ontologic? Putem fi îngăduitori cu cel ce ne pune în faţă o astfel de substituţie? – întrebarea care angajează atitudinea ontologică fundamentală.

*

Prin cădere, crede Cioran, s-a petrecut cea dintâi fraudă a noastră: existenţa ne-a fost sabotată. Atunci s-a petrecut actul originar al contestării, cel care ne-a

despărţit definitiv de existenţă. De aici toată nemulţumirea, toată insatisfacţia, toată durerea, apariţia morţii, a bătrâneţii şi bolii.

Nu putem aduce omagii celui ce ne-a cauzat un astfel de rău. Dimpotrivă un ocean de ranchiună ar trebui să ne conducă sentimentele. Odată cu acest act am devenit fiinţele resentimentare care suntem. **Într-un astfel de act îşi are originea ura eternă, ascunsă, nemărturisită pe care o purtăm creatorului**. Ce este cu totul interesant în privinţa unui astfel de episod, este omisiunea lui Cioran, trecerea lui facilă peste felul în care cuplul primordial a trecut peste un astfel de episod. O face ca şi cum cei doi ar fi acceptat nonşalant prăbuşirea, ca şi cum nu ar fi distins între binele şi răul ei, amploarea actului, lipsa lui de îndurare şi iminentul rău conţinut în sine. Cioran nu se întreabă nici-o clipă dacă nu cumva cei doi au protestat, dacă nu cumva au ridicat glasul într-un gest de revoltă originară, şi nici dacă nu cumva, în mintea lor să-şi fi făcut loc blestemul.

*

Dosarul resimţirii agresiunii divine îl întocmesc, cei dintâi, filosofii grecii. Aceştia întocmesc o lungă listă de reproşuri la adresa zeilor. Cel dintâi este Thales, din Milet. Fără prea multe menajamente, acesta declară originea lumii în apă. Îl interesa mai mult susţinerea acestui gând decât protejarea lui în faţa reproşurilor venite dinspre credinţă. **Beletristica naivă a credinţei nu face faţă rafinării exigenţe.**

*

Pe de altă parte, naşterea filosofiei nu a fost lipsită de răzbunarea perfidă a religiei distruse. Aceasta îi inoculează otrava aşa cum Heracles, ucigând leul din Nemeea, îi îmbracă pielea făcând una cu ea în ardere…. Filosofia, distrugând religia, se distruge, intr-un fel perpetuu. Afirmaţiile ei, ineficiente în ochii unui public ale cărui criterii diferă, devin tautologice, pentru sine, neant, ca în definiţiile lui Hegel: **orice tautologie conduce la neant.**

THE DEFECTIVE EXISTENCE

(*Abstract*)

The plethora of praise received by Emil Cioran's system of thought has only delayed his welcome and acceptance as a philosopher. Admired as a nihilist, skeptic, pessimist, and even disputed as a philosopher altogether due to his subversive and atypical themes, Cioran is today one of the most provocative philosophers. Cioran's central idea, according to the author, is his negative ontological perspective: the defective existence.

Keywords: existence, defect, fall, paradise, God.